WYNN W. WESTCOTT

NUMERELE

ȘI PUTEREA LOR OCULTĂ

Traducere din limba engleză:
MONICA MEDELEANU

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Introducere

Pitagora, tezele și discipolii lui

Pitagora, unul dintre cei mai mari filosofi ai Europei antice, a fost fiul lui Mnesarchos, un gravor. S-a născut în jurul anului 580 î.Hr., ori în Samos, o insulă din Marea Egee, ori, cum spun unii, la Sidon, în Fenicia. Se cunosc foarte puţine despre prima parte a vieţii lui, în afară de faptul că a fost încununat cu lauri pentru izbânzile sale de la Jocurile Olimpice, în care a dat dovadă de o agilitate remarcabilă. Ajungând la vârsta bărbăţiei și simţindu-se nemulţumit de nivelul cunoștinţelor pe care le putea primi acasă, și-a părăsit ţara natală și a petrecut mulţi ani călătorind, timp în care a vizitat pe rând marile centre de învăţământ ale antichităţii.

Istoria relatează că pelerinajul său, făcut în căutarea înţelepciunii, a cuprins Egiptul, India, Persia, Creta și Palestina și că a adunat din fiecare ţară cunoștinţe noi, reușind să se familiarizeze bine cu înţelepciunea esoterică, precum și cu știinţa exoterică populară a fiecărei ţări:

> [Pitagora] și-a însușit știinţele numite matematice de la egipteni, de la chaldeeni și de la fenicieni, căci încă din vechime geometria i-a preocupat pe egipteni, știinţa numerelor și calculele pe fenicieni, iar cercetarea cerului pe chaldeeni; cât privește cultul zeilor și celelalte precepte despre purtarea de fiecare zi, se spune că [Pitagora] le-a învăţat ascultându-i pe Magi.[1]

[1] Porfir, *Viaţa lui Pitagora, 6,* trad. Radu Duma în volumul *Imnurile sacre ale lui Pitagora*, Ed. Herald, București, 2012 – n.t.

S-a întors acasă cu mintea plină de cunoștinţe și cu o judecată maturizată, intenţionând să deschidă o școală, dar a aflat că acest lucru este imposibil de pus în practică, din cauza opoziţiei conducătorului turbulent, Polycrates. Eșuându-i acest plan, s-a mutat în Crotona, un oraș binecunoscut din Magna Graecia, care era o colonie întemeiată de dorieni pe coasta de sud a Italiei. Aici și-a întemeiat acest filosof renumit în toate epocile Școala („Hemiciclul”) sau Societatea Învăţaţilor, care a ajuns să fie cunoscută în toată lumea civilizată ca gruparea principală a învăţaţilor din Europa; și în acest conclav a predat Pitagora acea înţelepciune ocultă pe care a aflat-o de la gimnosofii și brahmanii din India, de la hierofanţii din Egipt, de la Oracolul din Delphi, din peștera lui Zeus, din Kabbala rabinilor evrei și de la magii caldeeni. Timp de aproape patruzeci de ani, și-a învăţat elevii și și-a arătat puterile miraculoase; dar așezământul lui a fost închis, iar el a fost obligat să fugă din oraș, din cauza unei conspiraţii și a unei revolte care au fost stârnite de o ceartă între oamenii din Crotona și locuitorii Sybarisului. A reușit să ajungă la Metapont, unde se spune că a murit în jurul anului 500 d.Hr.

Dintre autorii vechi de la care ne provin cunoștinţele despre viaţa și doctrinele lui Pitagora și ale succesorilor săi, demni de amintit sunt următorii:

450 î.Hr. Herodot, care, vorbind despre misteriile pitagoricienilor, spune că sunt asemănătoare cu cele ale lui Orfeu.

394 î.Hr. Archytas din Tarent, de la care a rămas un fragment despre aritmetica pitagoriciană.

380 î.Hr. Theon din Smyrna.

370 î.Hr. Philolaus. Se crede că Platon și-a compilat tratatul Timaios din trei cărţi ale acestui autor; probabil că a fost primul care a încredinţat scrisului doctrinele lui Pitagora (care până atunci circulaseră doar pe cale orală).

322 î.Hr.	Aristotel. A se vedea lucrările *Metafizica, Moralia Magna* și *Etica nicomahică*. Tatăl lui Aristotel fost Nicomah din Stagyra.
276 î.Hr.	Erathostene, autorul unei lucrări intitulate *Kokkinon* sau *Cribrum*, o *Cale de a separa numerele prime de cele compuse*.
40 î.Hr.	Cicero. A se vedea lucrările lui, *De Finibus* și *De natura Deorum*.
50 d.Hr.	Nicomah din Gerasa, care a scris câteva tratate despre aritmetică și armonie.
300 d.Hr.	Porfir din Tyr, un mare filosof, numit uneori în siriacă Melekh sau Regele; acesta a fost elevul lui Longin și apoi al lui Plotin.
340 d.Hr.	Iamblichos, care a scris tratatele *De mysteriis*, *De vita Pitagorica, Aritmetica lui Nicomah din Gerasa* și Însușirile teologice ale numerelor.
450 d.Hr.	Proclos, care, în comentariul său asupra lucrării lui Hesiod, *Munci* și *zile*, oferă informaţii despre concepţiile pitagoriciene despre numere.
560 d.Hr.	Simplicius din Cilicia, un contemporan al lui Iustinian.
850 d.Hr.	Photius din Constantinopol, care a lăsat o colecţie de cărţi cuprinzând ideile vechilor filosofi.

Îndreptându-ne atenţia către perioade mai recente, trebuie consultaţi următorii autori: Johannes Meursius, 1620; Marcus Meibomius, 1650; Athanasius Kircher, 1660. Ei au adunat și au rezumat tot ce mai rămăsese de la autorii dinainte despre doctrinele pitagoricienilor. Primul discipol eminent al lui Pitagora a fost Aristaeus, care s-a căsătorit cu Theano, văduva maestrului său; a urmat apoi Mnesarchos, fiul lui Pitagora; iar mai târziu, Bulagoras, Tidas și Diodor Aspendianul. După ce școala originară s-a destrămat, au devenit învăţători principali: Clinias și Philolaos la Heracleea; Theorides și Eurytus la Metapont; și înţeleptul Archytas la Tarent.

Școala lui Pitagora avea mai multe caracteristici. Fiecare membru nou era obligat să petreacă o perioadă de cinci ani de contemplaţie, în tăcere desăvârșită; membrii deţineau totul în comun și respingeau hrana de origine animală; credeau în doctrina metempsihozei și aveau o credinţă arzătoare și de la sine înţeleasă în întemeietorul școlii, maestrul lor. Elementul credinţei era integrat în pregătirea lor într-o asemenea măsură, încât *autos epha* – „El a spus-o!" – constituia pentru ei dovada completă. Afecţiunea fraternă intensă dintre elevi era, de asemenea, o trăsătură importantă a școlii; de aceea expresia lor „prietenul meu este celălalt eu al meu" a devenit una obișnuită până în zilele noastre.

Învăţătura era în mare măsură secretă, iar anumite studii și cunoștinţe erau încredinţate fiecărei clase și fiecărui grad de pregătire: meritul și priceperea erau suficiente pentru a îngădui oricui să treacă la clase superioare și la cunoașterea unor lucruri mai absconse. Nu îi era îngăduit nimănui să scrie vreo dogmă sau doctrină secretă și, din câte se știe, niciun elev nu a încălcat regula până după moartea lui Pitagora și destrămarea școlii.

Din această cauză depindem în întregime de rămășiţele de informaţie care au ajuns până la noi de la succesorii lui și de la criticii acestora și ai lui Pitagora. Așadar, orice consideraţii despre doctrinele reale ale lui Pitagora însuși sunt însoţite de un grad înalt de incertitudine, dar ne aflăm pe un teren mai sigur atunci când cercetăm opiniile discipolilor săi.

Este consemnat faptul că pregătirea pe care Maestrul le-o făcea discipolilor era împărţită în două mari categorii: știinţa numerelor și teoria mărimii. Prima diviziune includea două ramuri, aritmetica și armonia muzicală; cea de-a doua era împărţită la rândul ei în analizarea mărimii în repaus, geometria, și mărimea în mișcare, astronomia.

> Căci dublă era forma învăţăturii sale. Dintre discipolii săi, unii se numeau mathematici, iar alţii acusmatici. Mathematicii își însușiseră temeinic înalta învăţătură ştiinţifică, cercetată până în cel mai mic amănunt; acusmaticii nu făcuseră decât să asculte pe scurt preceptele scoase din scrieri, fără o prezentare mai amănunţită.
> (Porfir, *Vit. Phit.*, 37)

Caracterul cu totul particular al doctrinelor lui este determinat de concepţii matematice, de idei despre numere și de ipotezele pe care se întemeia filosofia lui.

Se presupunea că principiile care guvernează numerele erau principii ale tuturor Existenţelor Reale; și cum Numerele sunt constituenţii primari ai Cantităţilor Matematice, prezentând în același timp multe analogii cu diferite realităţi, se deducea apoi că elementele Numerelor erau elementele Realităţilor. Se crede că Pitagora este cel căruia îi datorează europenii prima învăţătură despre proprietăţile Numerelor, despre principiile muzicii și cele ale fizicii; există însă dovezi că el a vizitat Asia Centrală, de unde a dobândit ideile matematice care formează baza doctrinei sale. Stilurile de gândire introduse de Pitagora și urmate de succesorului său, Iamblichos, și de alţii, au ajuns să fie cunoscute mai târziu sub numele de „școala italiană" sau „școala doriană".

Discipolii lui Pitagora și-au transmis cunoașterea doar elevilor pe care îi considerau potriviţi, în urma unei selecţii și a pregătirii ce avea drept scop dobândirea capacităţii de a o primi în secret; altora le-au transmis-o însă prin denumiri și noţiuni numerice și matematice. De aceea, ei au numit formele numere; un punct, monada; o linie, diada; o suprafaţă, triada; și un corp solid, tetrada.

- Cunoașterea intuitivă era atribuită genului Monadei.
- Raţiunea și cauzarea erau atribuite genului Diadei.
- Imaginaţia (forma) era atribuită genului Triadei.
- Perceperea obiectelor materiale era atribuită genului Tetradei.

Ei atribuiau cu adevărat fiecare obiect, planetă, om, idee și esenţă unui număr sau altul[2] într-un mod care celor mai mulţi oameni moderni trebuie să li se pară bizar și mistic în cea mai mare măsură

„Semnele pe care Pitagora le utiliza pentru numere" - spune Porfir, care a trăit în jurul anului 300 d.Hr. -, „erau simboluri hieroglifice, cu ajutorul cărora el explica toate ideile privitoare la natura lucrurilor".

„Semnele numerelor reprezintă o cheie pentru viziunile antice asupra cosmogoniei – în sensul ei larg, atât din punct de vedere spiritual cât și fizic –, precum și pentru evoluţia speciei umane actuale; toate sistemele misticismului religios se bazează pe semnele numerelor. Sacralitatea numerelor începe cu Prima Mare Cauză, Una, și se sfârșește cu nimicul (sau zero) – simbol al universului infinit și nelimitat"[3].

Tradiţia relatează că elevii școlii pitagoriciene, categorisiţi iniţial ca *exoterici* sau *auscultantes*, ascultători, aveau privilegiul de a se putea ridica prin merit și pricepere la gradele superioare de *genuini*, *perfecti*, *mathematici* sau să primească titlul cel mai râvnit, acela de *esoterici*.

---

[2] Postulatul pitagoreic: totul este un număr. Numărul este un principiu intern care are mărime, un principiu al tuturor dezvoltărilor fiinţelor, care au toate, ca și el, drept condiţie existenţială, întinderea și limita.

[3] *Isis Unveiled*, vol. II. În *Doctrina secretă*, scrisă de H.P. Blavatsky, se insistă asupra aceleiași metode de explicare a secretelor naturii.

Capitolul I

Concepțiile pitagoriciene despre numere

Fundamentele matematicii pitagoriciene sunt următoarele:

Prima divizare firească a numerelor se face în *pare* și *impare*, un număr *par* fiind cel care este divizibil în două părţi egale, fără să lase o monadă între ele. Numărul *impar*, atunci când se divide în două părţi egale, lasă monada în mijlocul părţilor.

De asemenea, toate numerele pare (în afară de diadă – doi – care reprezintă doar două unităţi) pot fi divizate în două părţi egale, precum și în două părţi inegale, astfel încât în nicio diviziune paritatea nu va fi amestecată cu imparitatea, și nici imparitatea cu paritatea. Numărul binar „doi" nu poate fi divizat în două părţi inegale.

Astfel, 10 se divide în 5 și 5, părţi egale, precum și în 3 și 7, ambele imparităţi, sau în 6 și 4, ambele parităţi; iar 8 se divide în 4 și 4, egale și parităţi, precum și în 5 și 3, ambele imparităţi.

Numărul *impar* este divizibil însă numai în părţi impare și, de asemenea, o parte este o paritate, iar cealaltă parte o imparitate; astfel, 7 se împarte în 4 și 3 sau în 5 și 3, în ambele cazuri părţile fiind inegale, impare și pare.

Anticii au observat, de asemenea, că monada este „impară" și că este *primul* „număr impar", fiindcă nu poate fi divizat în două numere egale. Altă raţiune pe care au văzut-o a fost că monada, dacă este adăugată unui număr par, devine un număr impar, dar dacă numerele pare sunt adăugate celor pare, rezultă un număr par.

În tratatul lui despre Pitagora, Aristotel observă că monada participă și la natura numărului par, deoarece, atunci când este adăugată numărului impar, se alcătuiește numărul par, iar atunci când este adăugată numărului par, se formează numărul impar. De aceea este numită „impară în mod par". Archytas din Tarent era de aceeași părere.

Așadar, monada este prima idee a numărului impar; și, astfel, pitagoricienii vorbesc despre „doi" ca fiind „prima idee a diadei nedefinite" și atribuie numărul 2 celor ce sunt nedefinite, necunoscute și neordonate în lume; întocmai cum atribuie monada la tot ceea ce este definit și ordonat.

> 49. [Pitagoricii] nereușind să explice în cuvinte formele nemateriale și principiile prime, au căutat să le reprezinte cu ajutorul numerelor. Și astfel ei au numit "unu" raţiunea unităţii, a identităţii, a egalităţii, cauza lucrării simpatetice a universului, a păstrării a ceea ce ţine unitatea neschimbată; într-adevăr, unul în părţi este ceea ce este pentru că el rămâne unit și lucrează laolaltă cu părţile prin aceea că e părtaș la cauza primă.
>
> 50. Cât despre raţiunea alterităţii, a inegalităţii, a divizibilului care se schimbă și îmbracă diferite forme, [pitagoricii] i-au dat numele de "dublu" sau "diadă"; căci aceasta este natura dualităţii în cele particulare.
>
> 51. La fel stau lucrurile și cu celelalte numere: fiecare număr, într-adevăr, corespunde unei anumite puteri. Astfel, pentru a lua un alt exemplu, există în natură ceva care are început, mijloc și sfârșit. Ei bine, tocmai acestei forme și acestei naturi i-au hărăzit ei numărul trei. Iată de ce au denumit ternar tot ce are

un mijloc. Și după părerea lor, [ternar este și] tot ceea ce corespunde în chip desăvârșit acestui principiu și este rânduit potrivit lui. În lipsa unui nume mai potrivit, i-au hărăzit numele de triadă; și pentru a ne iniţia în natura sa, au făcut-o slujindu-se de această formă. La fel au făcut și cu celelalte numere; căci aceasta este ordinea în care se înșiră numerele despre care vorbim.

52. [Numerele] următoare aparţin unei singure categorii, unei singure puteri, pe care ei au numit-o “decadă”, cu alte cuvinte “receptacul”. De aceea ei fac din numărul zece un număr perfect, sau mai degrabă cel mai perfect dintre toate, întrucât cuprinde în sine toate diferenţele numerelor, toate categoriile de raţiuni, toate proporţiile. Iar dacă, într-adevăr, natura universală este [alcătuită din] raţiuni și proporţii numerice, dacă ea orânduiește prin raţiuni numerice tot ceea ce se naște, crește și ajunge la dezvoltare deplină și dacă, pe de altă parte, toate proporţiile, toate formele numerice sunt cuprinse în decadă, cum să nu fie aceasta îndreptăţită să se numească “numărul perfect”?

53. Aceasta este, așadar, teoria pitagorică despre numere. (Porfir, *Vit. Pith.)*

Ei au observat și că în seria de numere care pornește de la unitate, termenii sunt crescuţi de monadă, odată ce aceasta este adăugată, și astfel raporturile dintre ele sunt micșorate; astfel, 2 este 1+1 sau de două ori predecesorului lui; 3 nu este de două ori 2, ci 2 și monada, 2 și jumătate; 4 faţă de 3 este 3 și monada, iar raportul este 3 și jumătate; raportul lui 6 faţă de 5 este, de asemenea, mai puţin decât predecesorul lui, raportul dintre 5 și 4 și tot așa pe tot parcursul seriei.

Au mai remarcat și că fiecare număr este o jumătate din totalul numerelor din jurul lui în seriile firești; astfel, 5 este jumătate din 6 și 4. Și, de asemenea, din suma numerelor de deasupra și de dedesubtul acestei perechi; astfel 5 este, de asemenea, jumătate din 7 și 3 și tot așa până se ajunge la unitate; doar monada nu are doi termeni, unul dedesubt și unul deasupra; are numai unul deasupra ei și de aceea se spune că ea este „sursa întregii multitudini”.

„Pare în mod par” este o altă expresie folosită de antici pentru un gen de numere pare. Este vorba despre cele care se divid în două părţi egale și fiecare parte se divide în numere pare, iar diviziunea pară continuă până se ajunge la unitate; un astfel de număr este 64. Aceste numere formează o serie, într-un raport dublu, pornind de la unitate; o astfel de serie este 1, 2, 4, 8, 16, 32. „Impare în mod par”, aplicate unui număr par, indică faptul că numere ca 6, 10, 14 și 28, atunci când sunt divizate în două părţi egale, se descoperă că acestea din urmă nu pot fi divizate în părţi egale. O serie formată din aceste numere se formează dublând termenii unei serii de numere impare în felul următor:

1, 3, 5, 7, 9 produc 2, 6, 10, 14, 18.

Numerele pare în mod impar pot fi împărţite în două diviziuni egale, iar aceste părţi pot fi împărţite la rândul lor în mod egal, dar procesul nu se desfășoară până se ajunge la unitate; astfel de numere sunt 24 și 28.

Numerele impare pot fi privite, de asemenea, din trei puncte de vedere, în felul următor:

„Prime și necompuse”; astfel sunt 3, 5, 7, 11, 13, 19, 23, 29, 31; nu sunt măsurate de alte numere, ci doar de unitate; nu sunt compuse din alte numere, ci sunt generate doar de unitate.

„Numerele secunde și compuse” sunt într-adevăr „impare”, dar conţin și sunt compuse din alte numere; astfel sunt 9, 15, 21, 25, 27, 33 și 39. Acestea au părţi care sunt desemnate de un număr sau un cuvânt străin, precum și de unitatea potrivită; astfel, 9 are o a treia parte care este 3; 15 are o a treia parte, care este 5, și o a cincea parte, care este 3; întrucât conţine o parte străină, este numit secund și, întrucât conţine o divizibilitate, este compus.

A treia specie de numere impare este mai complexă, fiind în sine secundă și compusă, dar în raport cu alta fiind primă și necompusă; astfel sunt 9 și 25. Acestea sunt divizibile, fiecare dintre ele fiind secund și compus și, cu toate acestea, neavând niciun numitor comun; astfel este 3, la care se divide 9, dar nu și 25.

Numerele impare sunt împărţite în aceste trei clase printr-un instrument numit „sita lui Eratostene", care este de o natură prea complexă pentru a face parte dintr-o monografie discursivă, cum trebuie să fie aceasta.

Numerele pare au fost împărţite, de asemenea, de către înţelepţii antichităţii în perfecte, sărace și superabundente.

Cele superperfecte sau superabundente sunt precum 12 și 24.

Cele sărace sunt precum 8 și 14.

Perfecte sunt cele precum 6 și 28; egale cu numărul părţilor lor; în ce-l privește pe 28, jumătate este 14, a patra parte este 7, a șaptea parte este 4, a paisprezecea parte este 2 și a douăzeci și opta parte este 1, ai cărui coeficienţi adunaţi sunt 28.

La numerele sărace, cum este 14, părţile sunt depășite de întreg: a șaptea parte este 2, jumătate este 7; suma este 10 sau mai puţin de 14.

La numerele superabundente, cum este 12, întregul depășește suma părţilor lui; astfel, a șasea parte este 2, a patra parte este 3, a treia parte este 4, jumătate este 6 și a douăsprezecea parte este 1; suma este 16, adică mai mult de 12.

Ei considerau numerele superperfecte ca fiind asemănătoare cu Briareus, gigantul cu o sută de mâini: părţile lui erau prea numeroase; asemănau numerele sărace cu ciclopii, care nu aveau decât un ochi; în timp ce numerele perfecte au caracterul unei limite de mijloc și emulează Virtutea, o medie între exces și lipsă, nu apogeul, așa cum în mod greșit credeau unii antici.

Răul este într-adevăr opus răului, opunându-se amândouă binelui. Totuși, binele nu se opune niciodată binelui, ci numai celor două rele.

Numerele perfecte sunt, de asemenea, precum virtuţile, puţine la număr; în timp ce celelalte două clase sunt asemenea viciilor – numeroase, dezordonate și nedefinite.

Nu există decât un număr perfect între 1 și 10, și acesta este 6; numai unul între 10 și 100, care este 28; numai unul între 100 și 1000, care este 496; iar între 1000 și 10 000 numai unul, și anume 8128.

Ei numeau numerele impare gnomoni, deoarece, adăugate la pătrate, păstrau aceleași aspecte ca în geometrie[1].

[Gnomonul anticilor era o figură în formă de echer, de aceeași înălţime interioară ca și pătratul, figură care, adăugată acestui pătrat, avea darul de a face un al doilea pătrat mai mare decât primul pătrat de pe suprafaţa echerului, care era compus din două dreptunghiuri egale și dintr-un mic pătrat:

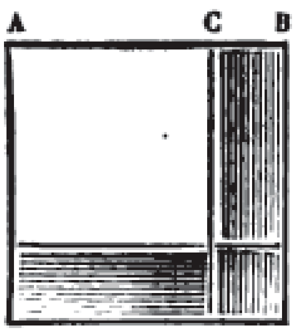

Dacă AB = a AC = b CB = c,
atunci avem: $a^2 = b^2 + 2\,bc = c^2$,
sau: $2\,bc + c^2$ = suprafaţa gnomonului.

[1] Vezi Simplicius, liber 3.

Aristotel mai vorbește de acest gnomon și în *Categoriile* sale (cap. XIV, segm. 5, sau c. XI, 4), unde afirmă următoarele:
Atunci când adăugăm un gnomon în jurul unui pătrat, acel pătrat crește în dimensiune, dar spaţiul figurii geometrice nu s-a schimbat, adică a rămas tot un pătrat.
Mai mult încă: deoarece gnomonul exprimă diferenţa dintre două pătrate, el poate fi, cel puţin în unele cazuri, echivalentul unui pătrat perfect; astfel, în propoziţia pătratului ipotenuzei $a^2 = b^2 + c^2$, gnomonul este $a^2 – b^2 = c^2$.
Dacă BA' = BA = c, CB = a CA = b
Pătratul lui c = gnomonul CDE = b^2.
Astfel, gnomonul nu este egal în dimensiune, dar analog prin specie, sau, cel puţin, prin echivalenţă, cu pătratul căruia îi este complementar.
În fine, în aritmetică, gnomonul avea proprietatea de a da formula numerelor impare, 2n + 1, adică pătratul oricărui număr impar este egal cu pătratul numărului par care-l precede imediat în seria naturală a numerelor, înmulţind de două ori acest număr par plus 1. Căci, dacă a = n + 1, b = n, c = 1,
atunci avem a $(n + 1)^2 = n^2 + 2n + 1$, expresie în care 2n + 1 reprezintă gnomonul.
Or, vedem aici petrecându-se faptul pe care-l semnalează Aristotel în *Categoriile* sale: numerele impare, adăugate numerelor pătrate, reproduc întotdeauna numerele pătrate: termenul de gnomon poate deci să fie considerat echivalent cu cel al numerelor impare. Dacă se adaugă Unităţii, mamă a tuturor numerelor, în mod succesiv fiecare dintre numerele impare ale seriei naturale, obţinem un număr deloc par, ci pătrat.
Fie 3 – 5 – 7 – 9

$1 + 3 = 4 = 2^2$

$1 + 3 + 5 = 9 = 3^2$

$1 + 3 + 5 + 7 = 16 = 4^2$

$1 + 3 + 5 + 7 = 9 = 25 = 5^2$